

Vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap uit de Tweede Kamer der Staten-
Generaal
t.a.v. mw. drs. E.C.E. de Kier, griffier
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum
13 februari 2018
Ons kenmerk
TIS/U201800060
Telefoon
0613632929
Bijlage(n)

Onderwerp
Midterm Review Wsob

Geachte leden van de vaste commissie,

Gaarne doen wij u onze bemerkingen toekomen over de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) d.d. 22 december 2017 naar aanleiding van de Midterm Review van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). Onder gaan wij achtereenvolgens in op:

- de lokale bibliotheek
- burgerinitiatieven en vrijwilligers
- leenrechtvergoedingen en samenwerking met het onderwijs
- de afstemming tussen digitaal en fysiek
- de arbeidsmarktproblematiek en
- de Gezamenlijke Innovatieagenda.

De lokale bibliotheek

De vijf functies

De lokale bibliotheken ontwikkelen zich voorspoedig, volgens de lijnen geschetst door het rapport van de commissie Cohen. Dat blijkt uit de groei van het aantal activiteiten gekoppeld aan de bibliotheekfuncties. Bibliotheken dragen zo bij aan persoonlijke ontwikkeling en sociale inclusiviteit. De hardheid van de vijf verplichte functies behoeft ons inziens wel enige nuancering. Hieraan is de verbinding van de bibliotheken met het bredere maatschappelijke domein in de verschillende gemeenten gekoppeld. De nieuwe bibliotheek is een lokaal relevante bibliotheek, waarvan de taken mede gezien moeten worden in afstemming met andere aanbieders in het lokale maatschappelijke veld. Hoewel gemeenten beleidsvrijheid hebben bij de invulling van de vijf functies, missen wij dit aspect in de Wsob. Wij zien graag dat in de eindevaluatie van de Wsob hieraan aandacht wordt besteed.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 12500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Spreiding en bereikbaarheid

Gemeenten ondersteunen het bibliotheekwerk - zonder wettelijke verplichting daartoe - met een fors bedrag (jaarlijks € 412 miljoen)¹ omdat ze het belang van toegang tot informatie, educatie en cultuur breed onderkennen. Het aantal zogenoemde 'onvolledige bibliotheekvoorzieningen' (die niet aan alle vereisten uit de Wsob voldoen) en gemeenten zonder bibliotheek is zeer beperkt. Er is dus geen aanleiding in dit rapport te vinden tot nadere regulering van het stelsel. Daarbij merken wij op dat wanneer het Rijk bepaalde verplichtingen aan gemeenten zou willen opleggen, zij financieel in staat moeten worden gesteld om daaraan te voldoen. Overigens achten wij het binnen het stelsel houden van alle bibliotheekvoorzieningen, inclusief de onvolledige, als gewenst teneinde het ontstaan van een grijs circuit te voorkomen. Wij sluiten op dit punt aan bij het advies van de commissie Gerritsen dat in 2016 is uitgebracht.²

Krimpgebieden en provincies

Door opschaling te bevorderen en aansluiting te zoeken bij het kabinetsbeleid ten aanzien van krimpregio's kan worden bijgedragen aan het overeind houden van bibliotheken in krimpgebieden. Verder zien wij een rol van de provincies weggelegd in het tegengaan van verschraving van bibliotheekvoorzieningen in krimpgebieden. Vroeger ondersteunden de provincies het bibliotheekwerk in landelijke gebieden onder meer door middel van bibliobusdiensten. Wij constateren dat de provincies zich inmiddels geheel hebben teruggetrokken op de ondersteunende taken genoemd in de Wsob en uit de lokale uitvoering en de ondersteuning van wetenschappelijke steunfunctiebibliotheken. Dit ondanks dat de Wsob niet als beperkend is bedoeld, maar slechts die rollen benoemt die noodzakelijk zijn voor de goede werking van het stelsel. De omstandigheden vragen erom dat met de provinciale rolinvulling in krimpgebieden ruimer wordt omgegaan.

Burgerinitiatieven en vrijwilligers

Wij ondersteunen het zoeken van aansluiting op een algemene Right-to-challenge regeling; een specifieke AMVB hierover in de Wsob is overbodig. Dit te meer omdat de Gemeentewet en de Algemene wet bestuursrecht voldoende waarborgen bieden voor het nemen van transparante besluiten omtrent bibliotheekvoorzieningen. Hoewel de onderzoekers stellen de indruk te hebben dat bij besluiten om een vestiging te sluiten, niet altijd alle partijen geraadpleegd zijn die dat hadden moeten worden, is dit aspect niet expliciet onderzocht en er is ook geen nadere informatie beschikbaar om waar dat zou zijn, om welke partijen het zou gaan en of dat wel of niet terecht is gebeurd.

Het aantal vrijwilligersinitiatieven is momenteel beperkt. Wij merken op dat de wettelijke verplichte activiteiten om deel te nemen aan het netwerk (artikel 8 Wsob) - waaronder deelname aan het collectiebeleid en het ondersteunen van het onderwijs - cao-bepalingen over werkzaamheden en de afdracht van leenrechtvergoedingen belemmeringen vormen voor het zelfstandig functioneren van vrijwilligersbibliotheken. Feitelijk kunnen dergelijke initiatieven alleen werken onder de paraplu van een professionele bibliotheekorganisatie. Wij vragen om nader te onderzoeken hoe het functioneren van vrijwilligersbibliotheken in krimpgebieden bevorderd kan worden.

¹ NB. In de periode 2015-2018 bedroeg de uitname uit het gemeentefonds in verband met de collectie van de landelijke digitale bibliotheek € 12,2 miljoen.

² De Commissie Toekomst Lokaal Bibliotheekbestel, *Van Boekbewaarpplaats naar Vitale Schakel*, 2016.

Leenrechtvergoedingen en samenwerking met het onderwijs

Auteurs zijn essentieel voor de productie van (kinder- en jeugd)boeken. Hoewel in de brief wordt gesteld dat het niet wenselijk is vanuit OCW een uniform model voor de samenwerking met scholen in verband met de afdracht van leenrechtvergoedingen op te leggen, lijkt dit wel het beoogde resultaat. Hoe dit lokaal precies uitpakt voor de financiering zal afhangen van het model dat nu wordt gehanteerd. Wij vragen om in een impact-analyse de effecten bij de verschillende samenwerkingstypen met het onderwijs nader in beeld te brengen.

Afstemming digitaal en fysiek

Het is van belang de lokale bibliotheken niet alleen te betrekken bij besluiten over de inkoop van de collectie, maar ook de ontwikkeling van de infrastructuur van de digitale bibliotheek. De propositie van de Koninklijke Bibliotheek (KB) voor invoering van een uniform lokaal bibliotheekstelsel wordt door een ruime meerderheid van de bibliotheken ondersteund. Daardoor kan op kosten bespaard worden en tevens de aansluiting tussen de KB en lokale bibliotheken worden bevorderd. Een stimuleringsmaatregel zouden wij verwelkomen.

Arbeidsmarktproblematiek

De in de brief geschetste maatregelen om knelpunten op de arbeidsmarkt op te lossen zijn vaag. Onduidelijk blijft hoe men zich de bijdrage van de KB voorstelt, en welke bijdrage OCW aan vernieuwde opleidingen zal leveren. Bibliotheken raken met name buiten grote steden steeds vaker geïntegreerd met andere maatschappelijke functies (musea, archieven, maar ook centra voor de kunsten en filmhuizen) als een functie.³ Dat heeft ook gevolgen voor de taken en eisen van medewerkers; zo zijn bij Schunk! in Heerlen de medewerkers multi-inzetbaar. Dit aspect, dat voor de voorgestelde maatregelen van belang is, is hier onbenoemd. Overigens is het ook van belang om cao's en pensioenafspraken te harmoniseren.

Gezamenlijke innovatieagenda

Tot slot missen wij in de brief de ondersteuning van de Gezamenlijke Innovatieagenda die in 2016 is vastgesteld door de drie overheden en de organisaties van de bibliotheekvoorzieningen⁴. Voor de uitvoering van de Innovatieagenda wordt thans verlaten op bestaande middelen bij de provincies en de KB. Deze budgetten zijn onvoldoende groot en flexibel om deze beweging echt te doen leven. Een eenmalig impuls vanuit OCW kan aan de beweging een zet geven. Dat kan ook op onderdelen zoals het bevorderen van een uniform bibliotheekstelsel (zie onder).

Samenvattend

Deze Midterm Review geeft een positief beeld te zien van het bibliotheekstelsel. Om de transformatie van de klassieke naar de maatschappelijke bibliotheek te ondersteunen en knelpunten in de praktijk op te lossen vragen wij om:

1. Inzet van stimuleringsmiddelen ter uitvoering van de Gezamenlijke Innovatieagenda, waaronder het aanjagen van een collectief bibliotheekstelsel.
2. Nader onderzoek uit te voeren naar de wijze waarop het functioneren van vrijwilligersbibliotheken bevorderd kan worden, met name in krimpgebieden, en naar de

³ Het nieuwe Certificeringskader 2018 van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheekvoorzieningen (bestuurd door VOB en de VNG met steun van de KB) ondersteunt de verknoping van bibliotheken met muziekscholen, centra voor educatie en volksuniversiteiten.

⁴ Koninklijke Bibliotheek *Gezamenlijke innovatieagenda netwerk openbare bibliotheekvoorzieningen: Leidraad voor gezamenlijke innovatie in de periode 2016-2018*, 2016.

impact van uniformering van het model van samenwerking met het onderwijs op de bekostiging.

3. Van de provincies mede een op gemeenten aanvullende inzet te vragen daar waar bibliotheekvoorzieningen in krimpgebieden onder druk staan.
4. Bij de evaluevaluatie van de Wsob in 2019 onder meer de afstemming van de taken van de bibliotheek in relatie tot het bredere netwerk van lokale voorzieningen als aandachtspunt mee te nemen.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Algemeen directeur